

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. februarija 1895.

Politiški oddelek.

Češkonemška sprava.

Pravo težišče avstrijske notranje politike ni na Dunaji, temveč v Pragi, to je znano vsakemu, kdor je opazoval zgodovino Avstrije od začetka dualizma sem. Vse se suče le okrog češkega vprašanja. Grofu Taaffeju je tudi stališče izpodkopala baš češka politika. Ko so zastopniki češkega naroda mu jeli se upirati, ni imel nobene trdne opore več. Skušal je na vse mogoče načine, da bi se obdržal, a ni šlo. Ko je videl, da ga ne podpirajo več vsi češki poslanci, je poskušal napraviti spravo mej Nemci in Čehi, kar se mu pa ni obneslo, potem je pa poskusil Čeha upogniti z izjemnim stanjem v Pragi, pa tudi ni dosegel svojega namena. Naposled je z volilno reformo hotel radikalno preobraziti razmere v Avstriji, a češko plemstvo mu je pred vsem podstavilo nogo, da se je izpodtaknil ob njo in pal. Prišel je za njim mož, kateremu je tekla zibel v Pragi. Češki sicer knez Windischgrätz ne zna, a vendar glavno oporo ima on le v Češki, to je v čeških veleposestnikih in Nemcih.

Naj so centralisti skušali še tako poniževati politični pomen češke, vse ni nič pomagalo, vedno se suče baš okrog te kraljevine vsa avstrijska politika, dočim ima Dunaj vedno manjši vpliv. Z velikim zanimanjem svet zasleduje razprave deželnega zbora v Pragi, kakor bi vedel, da je od njih odvisen daljni razvoj avstrijske politike.

Z dunajskimi punktacijami je bila pokopana staročeška stranka. To pa ne zaradi tega, da bi načela dunajskih konferenc morda ne bi bile povsem dobra, ampak se jim ni dala dovolj obširna veljava. Zadnji čas pa ta staročeška stranka s punktacijami zopet vstaja, in to je vzbudilo pozornost vseh avstrijskih politikov. Utemeljuje svoj predlog o volilni reformi je dr. Rieger naglašal, da njegova stranka nikakor se ni izneverila dunajskim punktacijam, poprej je pa že v odseku bil dr. Russ spro-

žil to stvar in so mu Staročehi dali razumeti, da niso proti njih izvedenju, ako se le raztegnejo tudi na Moravsko in Šlezijo. V moravskem deželnem zboru se je pa od češke strani že tudi stavil predlog, ki se popolnoma vjema z dunajskimi punktacijami. Vlada je pa v češkem deželnem zboru tudi naznanila, da se še drži punktacij, s tem, da je obljubila predložiti predlogo o osnovi okrožnega sodišča v Trutnovu, ki je s to stvarjo v zvezi.

Iz vsega je vidno, da so te punktacije velike važnosti. V našem listu se je mnogo pisalo o njih, zlasti o njih veliki važnosti za avstrijsko politiko sploh. Od volilne reforme in pa od češkega vprašanja je odvisen obstanek Windischgrätzove vlade. Skoro bi tudi rekli, da brez povoljne rešitve češkega vprašanja tudi povoljne rešitve volilne reforme ne bode.

Mladočehi stavijo pač zahteve, katerih bi ne mogla izpolniti v sedanjih razmerah nobena avstrijska vlada, a vlada ima moč zopet staročeški stranki pomagati na noge, ako resno hoče. Kaj jej je treba storiti, to je jasno povedano v dunajskih punktacijah samih. Mladočeška stranka je premalo jedina, da bi se mogla dolgo vspešno upirati, ako bi vlada pokazala resno voljo, posebno ker bi gotovo volilci sami pritiskali nanje.

Mogoče je pa doseči ta namen samo, ako se dunajsko punktacije raztegnejo na vse dežele češke krone, ali pa še bolje na vso Avstrijo. Dokler jih bode pa vlada skušala izvajati le na Češkem, bode pa ves njen trud zastonj. Na Češkem so le Nemcem v korist in zaradi tega se pa jim upira ves češki narod. Stvar ima namreč tako podobo, kakor bi vladi bilo za utrjenje nemškega gospodstva, ne pa za spravo mej Nemci in Čehi.

Vso drugačno obliko dobi stvar, ako se izvedo na širši podlagi. Na Moravskem bi z izvedenjem načel dunajskih punktacij se naredil konec nemškemu prvenstvu, ravno tako tudi v Šleziji. Radovedni smo, če bi se upal kak Mladočeh še ugovarjati dunajskim punktacijam potem, ko bi videl, da se ž njimi utrdi stališče Čehom na Moravskem in v Šleziji.

Če se načela dunajskih punktacij izvedejo na slovanskem jugu, bodo tudi vsi slovenski poslanci radovoljno podpirali vlado. Nobeni narodnosti se pa s tem ne naredi nobena škoda, ker vsaki bi bil zagotovljen njen obstanek. Konec bi se naredil najhujšim narodnim bojem.

Češko državno vprašanje bi tudi zgubilo mnogo od svojega pomena. Čeh, kateri bi se čutil popolnoma ravnopravnega v Avstriji, bi toliko ne hrepenel po obnovljenji državnega prava. Če bi pa le nastopile za to ugodne razmere, bi se pa Nemci tudi toliko ne upirali, ko bi s Čehi v lepi spravi živeli. Le sedaj je zanje to pravo strašilo, ko se boje, da bi se Čehi potem ne maščevali za krivice, ki se jim sedaj gode.

Čas za tako politiko je pa precej ugoden. Moravski Nemci se ne kažejo več tako sovražne Čehom, kot so bili včasih, to se vidi tudi v moravskem deželnem zboru, posebno vedno bolj spoznavajo važnost češčine. Pred desetimi leti je jedva kak Nемец mislil na učenje češčine, letos so pa že sklenili, da bodi obvezna na realkah, za stran gimnazije se je pa sklenila resolucija v tem zmislu.

Liberalna stranka se pa tudi ne čuti več dovolj močno, da bi se mogla ustavljati nasprotnikom na vseh straneh, in je zatorej nekoliko voljnejša pogoditi se s Čehi.

Seveda prevelikega upanja še ne smemo gojiti, kajti v dunajskih vladnih krogih se še vedno ne morejo prav sprijazniti z mislijo, da Avstrija ni nemška država. Dokler pa tega ne bode, se pa notranje politične razmere avstrijske ne morejo izboljšati. Slovani bodo prisiljeni upirati se vsaki vladi, katera zmatra germanizacijo za svojo glavno nalogo. Brez Slovanov, ali celo proti Slovanom se pa dolgo ne bode dalo vladati, to je skusil Auersperg, za njim pa Taaffe in to bode skusil tudi Windischgrätz. Nobena koalicija ga ne bode rešila, pa tudi nobena volilna reforma. Vse kar se bode umetno zgradilo, bode se tudi kmalu razdrlo. Avstrijski Slovani so že toliko razviti in močni, da se preko njih ne more iti na dnevni red.

Politični pregled.

Razpust isterskega deželnega zbora. — Dunajski „Fremdenblatt“ je prinesel jako pomenljiv članek o razpustu isterskega deželnega zbora, kateri je nekoliko naperjen tudi proti koalicijski vladi. V tem članku pravi, da so se za italijanščino gojile velike simpatije pod avstrijskim dvoglavnim orlom, a to ne sme iti tako daleč, da bi se onemogočeval obstanek drugim narodnostim. Vladi bi morali dolžiti velike zamude, da se ni odločno uprla poskusom, Slované izriniti iz deželnega zbora, ali pa jim zamašiti usta. Celó v deželah, v katerih že dolgo se bijejo narodni boji, velja dvojezičnost v deželnem zboru, v Istri so pa hoteli podreti načelo strpljivosti, ki je duša avstrijski politiki. Vladi hoče v Istri pripomoči vladni avtoriteti in načelu strpljivosti do veljave. Italijanska večina je hotela Slované pripraviti ob vse pravice, če tudi so ravno tako pod varstvom cesarskega doma, kakor Italijani. — Vse prav lepo, a dobro bi pa bilo, da bi „Fremdenblatt“ pogledal tudi na Štajarsko in Koroško, kjer se dvojezičnost tudi ne spoštuje v deželnih zborih in kjer vlada tudi od strani Nemcev največja nestrpljivost. — Sicer pa razpust

isterskega deželnega zbora ne bode dosti koristil. Nekateri liberalni listi se že boje, da bodo Italijani zgubili pet mandatov na Slované. Potem bi imeli Slovani jeden glas večine. Da pa do tega ne pride, je pa že začel Rivaldini iskati posebne kandidate za take okraje, kateri bi ravno vladi ne delali ovir, a vendar nasprotovali Slovanom. Tako se imenuje znani vitez Schwarz. Tako se razmere v Istri ne bodo tako dosti izboljšale, za Istro pač tudi velja pregovor, da riba pri glavi smrdi in ta glava je pa v Trstu. Dokler se razmere pri vladi v Trstu ne premene, nimajo primorski Slovani ničesa dobrega pričakovati. — Sicer pa italijanska stranka preti z abstinenco, ako se ne bode oziralo na vse njene želje.

Tirolski deželni zbor. — Italijanski poslanci se še vedno kujajo. Ker jih v določenem času ni bilo v zbornico, zgubili so svoje mandate in bodo torej nove dopolnilne volitve. Najbrž pa te volitve stvari dosti ne premene. Voljeni bodo zopet prejšnji poslanci. Govorilo se je, da bode se letos sklepalo v deželnem zboru o tem, da se Italijanom dovolijo nekatere stvari, a kakor se kaže, je bilo to le govorenje. Morebiti se je pa poskušalo, kaj porečejo Italijani. Poslednji so dali po svojih glasilih odgovor, da se hočejo popolnoma odločiti od nemškega dela dežele. V to pa seveda večina ne more privoliti. — Sicer se pa v tem deželnem zboru tudi letos napravlja nov deželnobrambovski zakon. Mej večino in vlado se ne more doseči popolno sporazumljenje.

Češki deželni zbor je že v prvem branji odklonil mladočeški predlog, da naj se v srednje šole vpelje ruščina kot učni predmet. Za predlog glasovali so samo Mladočehi. Mi nismo kdo ve kako naudušeni za Rusijo, a reči pa moramo, da je tak strah pred ruščino popolnoma neopravičen. Če se v avstrijskih srednjih šolah lahko poučujejo francoščina, angleščina, italijanščina, ni najmanjšega povoda, da bi se o uvedanju ruščine niti govoriti ne smelo. Rusija dobiva v kulturnem in narodnogospodarskem oziru vedno večji pomen in bi nikakor ne bilo škodljivo, ako se nekoliko bolj seznanimo z njo. Za izdelke avstrijskih tovarn bode tudi treba iskati trgovišča na slovanskem vzhodu. Na politične razmere se v tacih stvareh ni ozirati, ker se močno preminjajo.

Rusija. Po nastopu novega ruskega carja Nikolaja II. pisalo se je prav mnogo o tem, kak prijatelj zapadne kulture je novi car in da bo brezdvomno po uzorci zapadnih držav uvel tudi v Rusiji konstitucijo. To seveda so pa v prvi vrsti trošili križem svet židi, ki upajo, da jim konstitucija donese dobiček in si torej žele, da bi se ista uvela. Pod sedanjo upravo cesarstva ni jim moč priti do nobene veljave in jim tudi nobeno gospodovanje dano. V konstitucionelni državi bi pa lahko prišli do vpliva in gospodovanja. Toda car je naredil minole dni prav odločen križ čez njihove račune. Ko so se mu poklonili odposlanci mest, plemstva in zemstev, da mu čestitajo k poroki, je v svojem nagovoru do njih izrecno povedal, da hoče, kakor njega pokojni oče, nepremično vzdrževati avtokratčno načelo.

Bolgarija. — Poroča se, da se knez Ferdinand zmirom bolj udaja vplivu Cankova. Cankov je postal prav priljubljena oseba in dela na to, da Rusijo zopet sprijazni z Bolgarijo. Knez je celo pripravljen odpovedati se kroni bolgarski, če se Rusija zaveže, da ga bo priznala, če ga sobranje zopet voli knezom. Stambulova vpliv pri vojski vedno pada. — Pri zadnjih dopolnilnih volitvah v sobranje pridobila je vlada od 20 mandatov 18. Stambulov, ki je tudi kandidoval je pal, znamenje, da nima več zaupanja pri narodu Cankov je tudi pal, a le z neznatno manjšino glasov. Karavelov je pa izvoljen.

Azija. — Z obravnavami glede sklenitve miru mej Kitajsko in Japonsko že zopet nič ni. Kitajski odposlanci, došli na Japonsko, niso imeli onih pooblastil, katere zahtevajo Japonci že ves čas najodločneje. Japonci namreč so pri volji spustiti se v pogajanja za mir z kitajskimi odposlanci, le če so ti pooblašteni definitivne mirovne predloge staviti, oziroma